

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 21 czerwca 2018 r.^{* i}

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Rozporządzenie (UE) nr 650/2012 – Artykuł 4 – Jurysdykcja ogólna sądu państwa członkowskiego do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku – Przepisy prawa krajowego regulujące jurysdykcję międzynarodową w zakresie sporządzania krajowych poświadczeń spadkowych – Europejskie poświadczenie spadkowe

W sprawie C-20/17

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Kammergericht Berlin (wyższy sąd krajowy w Berlinie, Niemcy) postanowieniem z dnia 10 stycznia 2017 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 18 stycznia 2017 r., w postępowaniu wszczętym przez:

Vincenta Pierre’a Oberlego

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: M. Ilešič, prezes izby, K. Lenaerts, prezes Trybunału, pełniący obowiązki sędziego drugiej izby, C. Toader (sprawozdawca), A. Prechal i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Szpunar,

sekretarz: V. Giacobbo-Peyronnel, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 23 listopada 2017 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu rządu niemieckiego przez M. Hellmanna, T. Henzega oraz E. Lankenaua, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu francuskiego przez E. Armoët, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu polskiego przez B. Majczyń, M. Nowaka oraz S. Żyrek, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu portugalskiego przez L. Ineza Fernandes, M. Figueireda oraz M. Carvalho, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina oraz M. Heller, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 22 lutego 2018 r.,
wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (Dz.U. 2012, L 201, s. 107).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania wszczętego przez Vincenta Pierre’a Oberlego przed Amtsgericht Schöneberg (sądem rejonowym w Schöneberg, Niemcy) w celu uzyskania wydania przez ów sąd krajowego poświadczenia spadkowego w związku ze śmiercią ojca wnioskodawcy, obywatela francuskiego, którego ostatnim miejscem zwykłego pobytu była Francja.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 7–9, 27, 32, 34, 59 i 67 rozporządzenia nr 650/2012 brzmią następująco:
 - „(7) Należy ułatwić prawidłowe funkcjonowanie rynku wewnętrznego poprzez usuwanie przeszkód w swobodnym przepływie osób, które napotykają obecnie trudności w wykonywaniu przysługujących im praw w zakresie spraw spadkowych mających skutki transgraniczne. W europejskiej przestrzeni sprawiedliwości obywatele muszą być w stanie uregulować zawczasu swoje sprawy spadkowe. Prawa spadkobierców i zapisobierców, innych osób bliskich zmarłemu oraz wierzycieli spadkowych muszą zostać zagwarantowane w sposób skuteczny.
 - (8) Aby osiągnąć powyższe cele, w niniejszym rozporządzeniu należy zawrzeć przepisy dotyczące jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania – lub w stosownych przypadkach przyjmowania – wykonalności i wykonywania orzeczeń, dokumentów urzędowych i ugód sądowych, a także przepisy dotyczące ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.
 - (9) Zakres stosowania niniejszego rozporządzenia powinien obejmować wszystkie cywilnoprawne aspekty dziedziczenia majątku po osobie zmarłej, a mianowicie wszystkie formy przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci, czy to na podstawie dobrowolnego rozrządzenia na wypadek śmierci, czy to w drodze dziedziczenia ustawowego.
- [...]
- (27) Przepisy niniejszego rozporządzenia są skonstruowane tak, aby zapewnić stosowanie przez organ zajmujący się sprawami spadkowymi w większości przypadków własnego prawa [...].
- [...]
- (32) Aby ułatwić życie spadkobiercom i zapisobiercom mającym miejsce zwykłego pobytu w państwie członkowskim innym niż to, w którym dana sprawa spadkowa jest lub będzie rozpatrywana, niniejsze rozporządzenie powinno umożliwić każdej osobie – uprawnionej na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia do złożenia oświadczeń dotyczących przyjęcia lub odrzucenia spadku, zapisu lub udziału obowiązkowego lub dotyczących ograniczenia odpowiedzialności tej

osoby za długi spadkowe – złożenie takich oświadczeń w formie przewidzianej prawem państwa członkowskiego zwykłego pobytu tej osoby przed sądami tego państwa członkowskiego. Nie powinno to uniemożliwiać składania takich oświadczeń w tym państwie członkowskim przed innymi organami, które są właściwe do przyjmowania oświadczeń na mocy prawa krajowego. Osoby, które decydują się skorzystać z możliwości złożenia oświadczenia w państwie członkowskim ich zwykłego pobytu, powinny same poinformować sąd lub organ rozpatrujący lub mający rozpatrywać daną sprawę spadkową o istnieniu takich oświadczeń w terminie określonym przez prawo właściwe dla dziedziczenia.

[...]

- (34) Dla zapewnienia harmonijnego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości należy unikać wydawania niedających się pogodzić orzeczeń w różnych państwach członkowskich. W tym celu niniejsze rozporządzenie powinno przewidywać ogólne zasady proceduralne podobne do zasad przewidzianych w innych aktach prawnych Unii w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych.

[...]

- (59) Z uwagi na ogólny cel niniejszego rozporządzenia, jakim jest wzajemne uznawanie wydanych w państwach członkowskich orzeczeń w przedmiocie dziedziczenia, niezależnie od tego, czy takie orzeczenia wydano w postępowaniu procesowym, czy nieprocesowym, w niniejszym rozporządzeniu powinny znaleźć się przepisy dotyczące uznania, wykonalności i wykonania orzeczeń podobne do przepisów przewidzianych w innych aktach prawnych Unii w obszarze współpracy sądowej w sprawach cywilnych.

[...]

- (67) Szybkie, łatwe i skuteczne załatwienie sprawy spadkowej mającej skutki transgraniczne w Unii wymaga, by spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentów lub zarządcy spadku mogli łatwo wykazać swój status lub prawa i uprawnienia w innym państwie członkowskim, na przykład w państwie członkowskim, w którym znajduje się majątek spadkowy. Aby im to umożliwić, niniejsze rozporządzenie powinno przewidywać ustanowienie jednolitego poświadczenia – europejskiego poświadczenia spadkowego [...] – które byłoby wydawane w celu wykorzystania w innym państwie członkowskim. W trosce o poszanowanie zasady pomocniczości poświadczenie nie powinno zastępować wewnętrznych dokumentów, które mogą istnieć do podobnych celów w państwach członkowskich”.

- 4 Zgodnie z art. 1 ust. 1 tego rozporządzenia:

„Niniejsze rozporządzenie stosuje się do dziedziczenia majątku po osobach zmarłych. Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się do spraw podatkowych, celnych ani administracyjnych”.

- 5 Artykuł 1 ust. 2 owego rozporządzenia wymienia zagadnienia wykluczone z zakresu stosowania owego rozporządzenia.

- 6 Artykuł 2 tego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„Niniejsze rozporządzenie nie wpływa na właściwość organów państw członkowskich w zakresie rozpatrywania spraw spadkowych”.

7 Zgodnie z art. 3 ust. 1 lit. a) i g) rozporządzenia nr 650/2012:

„Do celów niniejszego rozporządzenia:

a) »dziedziczenie« oznacza dziedziczenie majątku po osobie zmarłej i obejmuje wszystkie formy przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci, czy to na podstawie dobrowolnego rozrządzenia na wypadek śmierci, czy to w drodze dziedziczenia ustawowego;

[...]

g) »orzeczenie« oznacza każdą decyzję w sprawach dotyczących dziedziczenia wydaną przez sąd państwa członkowskiego, niezależnie od nazwy takiej decyzji, w tym postanowienie w przedmiocie ustalenia kosztów postępowania wydane przez urzędnika sądowego;

[...]”.

8 Artykuł 3 ust. 2 akapit pierwszy rzeczonego rozporządzenia definiuje termin „sąd” w następujący sposób:

„Do celów niniejszego rozporządzenia termin »sąd« oznacza każdy organ sądowy i wszystkie inne organy oraz przedstawiciele zawodów prawniczych właściwych w sprawach spadkowych, którzy wykonują funkcje sądowe lub działają na podstawie przekazania uprawnień przez organ sądowy lub działają pod kontrolą organu sądowego, pod warunkiem że takie inne organy i przedstawiciele zawodów prawniczych zapewniają gwarancje bezstronności i prawa wszystkich stron do bycia wysłuchanymi oraz pod warunkiem że ich orzeczenia na mocy prawa państwa członkowskiego, w którym działają:

a) mogą być przedmiotem środka zaskarżenia do organu sądowego lub ponownego zbadania przez organ sądowy; oraz

b) mają moc i skutek podobne do orzeczenia organu sądowego w takiej samej sprawie”.

9 Rozdział II rozporządzenia nosi tytuł „Jurysdykcja”. Obejmuje on między innymi art. 4, 13, i 15 tego rozporządzenia.

10 Artykuł 4 tego rozporządzenia, zatytułowany „Jurysdykcja ogólna”, przewiduje:

„Sądy państwa członkowskiego, w którym zmarły miał swoje miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci, mają jurysdykcję do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku”.

11 Artykuł 13 rozporządzenia nr 650/2012 stanowi:

„Oprócz sądu mającego jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej zgodnie z niniejszym rozporządzeniem sądy w państwie członkowskim zwykłego pobytu każdej osoby, która na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia może złożyć przed sądem oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, zapisu lub udziału obowiązkowego lub oświadczenie mające na celu ograniczenie odpowiedzialności danej osoby za długi spadkowe, mają jurysdykcję do przyjęcia takich oświadczeń, w przypadkach gdy na mocy prawa tego państwa członkowskiego takie oświadczenia mogą być złożone przed sądem”.

12 Artykuł 15 tego rozporządzenia ma następujące brzmienie:

„W przypadku gdy do sądu państwa członkowskiego wniesiono sprawę spadkową, co do której sąd ten nie ma jurysdykcji na mocy niniejszego rozporządzenia, sąd ten stwierdza z urzędu brak swojej jurysdykcji”.

13 Zgodnie z art. 21 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia:

„Jeżeli przepisy niniejszego rozporządzenia nie stanowią inaczej, prawem właściwym dla ogółu spraw dotyczących spadku jest prawo państwa, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci”.

14 Artykuł 23 ust. 1 tego rozporządzenia stanowi:

„Prawu ustalonemu zgodnie z art. 21 lub 22 podlega ogół spraw dotyczących spadku”.

15 Zgodnie z art. 62 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 650/2012:

„2. Korzystanie z [europejskiego] poświadczenia [spadkowego] nie jest obowiązkowe.

3. [Europejskie] [p]oświadczenie spadkowe nie zastępuje dokumentów wewnętrznych wykorzystywanych do podobnych celów w państwach członkowskich. Jednak poświadczenie wydane w celu wykorzystania w innym państwie członkowskim rodzi także skutki wymienione w art. 69 w państwie członkowskim, którego organy wydały to poświadczenie zgodnie z niniejszym rozdziałem”.

16 Artykuł 64 ww. rozporządzenia stanowi:

„Poświadczenie wydaje się w państwie członkowskim, którego sądy mają jurysdykcję na mocy art. 4, 7, 10 lub 11 [...]”.

Prawo niemieckie

17 Zgodnie z brzmieniem § 105 Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (ustawy o postępowaniu w sprawach rodzinnych oraz sprawach rozstrzyganych w postępowaniu niespornym, zwanej dalej „FamFG”), w wersji z dnia 17 grudnia 2008 r. (BGBl. 2008 I, s. 2586):

„W innych postępowaniach prowadzonych na podstawie przepisów niniejszej ustawy jurysdykcję mają sądy niemieckie, jeśli właściwy miejscowo jest sąd niemiecki”.

18 Właściwość miejscową w sprawach spadkowych ustala się na podstawie § 343 FamFG. Przepis ten, w brzmieniu nadanym mu przez Gesetz zum Internationalen Erbrecht und zur Änderung von Vorschriften zum Erbschein sowie zur Änderung sonstiger Vorschriften (ustawę o międzynarodowym prawie spadkowym, o zmianie przepisów dotyczących sądowego poświadczenia dziedziczenia oraz o zmianie innych przepisów) z dnia 29 czerwca 2015 r. (BGBl. 2015 I, s. 1042), która weszła w życie w dniu 17 sierpnia 2015 r., stanowi:

„1. Właściwy miejscowo jest sąd, w którego okręgu spadkodawca miał w chwili śmierci miejsce zwykłego pobytu.

2. Jeżeli w chwili śmierci spadkodawca nie miał miejsca zwykłego pobytu w kraju, właściwy jest sąd, w którego okręgu spadkodawca miał ostatnie miejsce zwykłego pobytu w kraju.

3. Jeśli właściwości nie da się ustalić na podstawie ust. 1 i 2, sądem właściwym jest Amtsgericht Schöneberg [sąd rejonowy w Schöneberg] w Berlinie, jeśli spadkodawca jest Niemcem albo składniki masy spadkowej znajdują się na terenie kraju.

[...]”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

- 19 Adrien Théodore Oberle (zwany dalej „zmarłym”), obywatel francuski, miał swoje ostatnie miejsce zwykłego pobytu we Francji. Zmarł w dniu 28 listopada 2015 r. nie pozostawiając testamentu. Zmarły pozostawił po sobie dwóch synów, Vincenta Pierre’a Oberlego, wnioskodawcę w sprawie przed sądem odsyłającym, i jego brata. Małżonka zmarłego zmarła już wcześniej. Majątek spadkowy znajduje się na terenie Francji i Niemiec.
- 20 W dniu 8 marca 2016 r., na wniosek V.P. Oberlego, tribunal d’instance de Saint-Avold (sąd rejonowy w Saint-Avold, Francja) wydał krajowe poświadczenie spadkowe, stwierdzające, że V.P. Oberle oraz jego brat dziedziczą spadek po zmarłym po połowie.
- 21 Następnie V.P. Oberle wystąpił do Amtsgericht Schöneberg (sądu rejonowego w Schöneberg) o wydanie krajowego poświadczenia dziedziczenia ograniczonego do majątku spadkowego znajdującego się w Niemczech. Poświadczenie to miało stwierdzać, że majątek zmarłego dziedziczą na podstawie prawa francuskiego V.P. Oberle i jego brat po połowie.
- 22 Po zbadaniu swojej jurysdykcji zgodnie z art. 15 rozporządzenia nr 650/2012 Amtsgericht Schöneberg (sąd rejonowy w Schönebergu) uznał się w postanowieniach z dnia 17 listopada i 28 listopada 2016 r. za niewłaściwy do wydania żądanego poświadczenia, stwierdziwszy, że przepisy §105 i § 343 ust. 3 FamFG nie mogą zostać zastosowane do celów ustalenia jurysdykcji bez naruszenia art. 4 rozporządzenia nr 650/2012, zgodnie z którym jurysdykcję do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku mają sądy państwa członkowskiego, w którym zmarły miał ostatnie miejsce zwykłego pobytu.
- 23 Vincent Pierre Oberle zaskarżył to postanowienie do sądu odsyłającego, Kammergericht Berlin (wyższego sądu krajowego w Berlinie, Niemcy).
- 24 Sąd odsyłający stoi na stanowisku, że Amtsgericht Schöneberg (sąd rejonowy w Schöneberg) ma jurysdykcję krajową do wydania przedmiotowo ograniczonego sądowego poświadczenia dziedziczenia zgodnie z wnioskiem V.P. Oberlego, ponieważ składniki masy spadkowej znajdują się na terytorium niemieckim, w związku z czym spełniona jest przesłanka z § 343 ust. 3 FamFG.
- 25 Zdaniem sądu odsyłającego nie jest jasne, czy prawodawca Unii zamierzał za pomocą przepisów rozdziału II rozporządzenia nr 650/2012 uregulować w sposób wyczerpujący jurysdykcję międzynarodową w zakresie wydawania krajowych poświadczeń dziedziczenia, tak jak to uczynił w odniesieniu do europejskich poświadczeń spadkowych w art. 64 ust. 1 rzeczonego rozporządzenia.
- 26 Sąd odsyłający uważa bowiem, że jeśli jurysdykcja międzynarodowa w zakresie wydawania krajowych poświadczeń dziedziczenia miałyby być uregulowana już przez przepisy rozdziału II rozporządzenia nr 650/2012, byłoby bezużyteczne przewidywanie przez prawodawcę w tym celu przepisu szczególnego, a mianowicie art. 64 ust. 1 owego rozporządzenia. W opinii sądu odsyłającego gdyby prawodawca Unii miał zamiar uregulowania jurysdykcji międzynarodowej w zakresie wydawania krajowych poświadczeń dziedziczenia na tej samej podstawie co w odniesieniu do europejskiego poświadczenia spadkowego, to przewidziałby w tym samym rozporządzeniu w odniesieniu do pierwszej kategorii poświadczeń przepis odpowiadający mutatis mutandis przepisowi art. 64 ust. 1 owego rozporządzenia.

- 27 Ponadto sąd odsyłający uważa, że Amtsgericht Schöneberg (sąd rejonowy w Schöneberg) błędnie stwierdził, że zastosowanie w rozpatrywanej sprawie znajduje zasada ustanowiona w art. 4 rozporządzenia nr 650/2012. Jego zdaniem jurysdykcja ogólna sądów państwa członkowskiego, w którym zmarły miał miejsce zwykłego pobytu, do „orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku” w znaczeniu tego przepisu, dotyczy wyłącznie wydawania orzeczeń sądowych, podczas gdy krajowe poświadczenia spadkowe takich orzeczeń nie stanowią. Wydanie sądowego poświadczenia dziedziczenia następuje bowiem w postępowaniu niespornym i zawiera wyłącznie ustalenia faktyczne, nie zawiera natomiast żadnych rozstrzygnięć mogących uzyskać walor prawomocności.
- 28 W tych okolicznościach Kammergericht (wyższy sąd krajowy w Berlinie) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 4 rozporządzenia [nr 650/2012] należy interpretować w ten sposób, że ustanawia on również wyłączną jurysdykcję krajową do wydawania w państwach członkowskich krajowych poświadczeń spadkowych, których europejskie poświadczenie spadkowe nie zastępuje (zob. art. 62 ust. 3 rozporządzenia nr 650/2012), co skutkuje tym, że odmienne postanowienia wprowadzone przez ustawodawców krajowych w odniesieniu do jurysdykcji krajowej do wydawania krajowych poświadczeń spadkowych – takie jak np. § 105 [FamFG] w Niemczech – są nieskuteczne ze względu na ich sprzeczność z mającym nadrzędny charakter prawem Unii?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 29 Poprzez swoje pytanie prejudycjalne sąd odsyłający pragnie w istocie ustalić, czy art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego takiemu jak będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, które przewiduje, że – nawet jeśli w chwili śmierci zmarły nie miał miejsca zwykłego pobytu w tym państwie członkowskim – sądy owego państwa zachowują jurysdykcję do wydawania krajowych poświadczeń spadkowych w ramach dziedziczenia mającego skutki transgraniczne, jeżeli składniki masy spadkowej znajdują się na terytorium tego państwa członkowskiego lub jeżeli zmarły posiadał obywatelstwo tego państwa.
- 30 Na wstępie należy przypomnieć, że rozporządzenie nr 650/2012 znajduje – zgodnie z jego art. 1 ust. 1 i w świetle jego motywu 9 – zastosowanie do wszystkich cywilnoprawnych aspektów dziedziczenia majątku na skutek śmierci, z wyłączeniem spraw podatkowych, celnych i administracyjnych. Artykuł 1 ust. 2 owego rozporządzenia wylicza z kolei rozmaite zagadnienia wyłączone z zakresu stosowania owego rozporządzenia, do których to zagadnień nie należą ani krajowe poświadczenia spadkowe, ani postępowania związane z ich wydawaniem.
- 31 Artykuł 3 ust. 1 lit. a) tego rozporządzenia uściśla, że termin „dziedziczenie” oznacza „dziedziczenie majątku po osobie zmarłej i obejmuje wszystkie formy przejścia składników majątku, praw i obowiązków na skutek śmierci, czy to na podstawie dobrowolnego rozrządzenia na wypadek śmierci, czy to w drodze dziedziczenia ustawowego”.
- 32 Ponadto, co wynika z jego motywów 7 i 67, rozporządzenie nr 650/2012 znajduje zastosowanie do spraw spadkowych mających skutki transgraniczne. Ma to miejsce w rozpatrywanej sprawie, jako że dziedziczenie dotyczy składników majątku znajdujących się w kilku państwach członkowskich.
- 33 Jeżeli chodzi, dokładniej rzecz biorąc, o kwestię, czy art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 definiuje jurysdykcję międzynarodową sądów państw członkowskich do wydawania krajowych poświadczeń spadkowych, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału przepisom jurysdykcyjnym, w zakresie, w jakim nie zawierają one wyraźnego odesłania do prawa państw członkowskich dla określenia swego znaczenia i zakresu, należy nadać w całej Unii autonomiczną i jednolitą wykładnię, którą należy ustalić z uwzględnieniem nie tylko brzmienia, ale również

kontekstu przepisu i celu danego uregulowania (zob. podobnie wyroki: z dnia 18 grudnia 2014 r., Sanders i Huber, sprawy połączone C-408/13 i C-408/13, EU:C:2014:2461, pkt 24; a także z dnia 1 marca 2018 r., Mahnkopf, C-558/16, EU:C:2018:138, pkt 32).

- 34 Zgodnie z jego brzmieniem art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 ustanawia jurysdykcję sądów państwa członkowskiego, w którym zmarły miał swoje miejsce zwykłego pobytu w chwili śmierci, do orzekania co do ogółu spraw dotyczących spadku.
- 35 W kwestii tej należy sprecyzować, że mimo iż treść tego przepisu nie wskazuje na to, by stosowanie ustanowionej przez ten przepis ogólnej zasady jurysdykcji miało być uzależnione od spełnienia warunku, aby sprawa spadkowa obejmowała kilka państw członkowskich, faktem pozostaje, że zasada ta jest oparta na założeniu, iż chodzi o sprawę spadkową mającą skutki transgraniczne.
- 36 Ponadto z tytułu art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 wynika, że przepis ten reguluje ustalenie jurysdykcji ogólnej sądów państw członkowskich, podczas gdy rozdział właściwości wewnątrz danego państwa jest dokonywany, zgodnie z art. 2 owego rozporządzenia, w oparciu o przepisy wewnętrzne.
- 37 Z brzmienia rzeczonego art. 4 wynika, że ustanowiona przez niego zasada jurysdykcji ogólnej dotyczy „ogółu spraw dotyczących spadku”, co sugeruje, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 67 swojej opinii, że powinna znajdować ona zastosowanie – co do zasady – do wszystkich postępowań spadkowych toczących się przed sądami państw członkowskich.
- 38 Jeżeli chodzi o interpretację użytego w tym przepisie czasownika „orzekać”, należy zbadać, czy prawodawca Unii zamierzał objąć jego zakresem znaczeniowym jedynie orzeczenia wydawane przez sądy krajowe w ramach wykonywania przez nie funkcji sądowniczych. W badanej sprawie, jak przypomniano w pkt 27 niniejszego wyroku, z postanowienia odsyłającego wynika, że postępowanie mające za przedmiot wydanie krajowych poświadczeń spadkowych jest postępowaniem niespornym i że orzeczenia wydawane w kontekście odnośnego postępowania poświadczeniowego zawierają wyłącznie ustalenia okoliczności stanu faktycznego, nie zawierają natomiast żadnych rozstrzygnięć mogących uzyskać walor prawomocności.
- 39 W kwestii tej rzecznik generalny zauważył w pkt 64 swojej opinii, że zawarta w art. 3 ust. 2 rozporządzenia nr 650/2012 definicja pojęcia „sądu” w rozumieniu art. 4 owego rozporządzenia nie zawiera wskazówek co do zakresu znaczeniowego czasownika „orzekać”.
- 40 Należy zatem stwierdzić, że brzmienie art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 nie pozwala samo w sobie na ustalenie, czy sporny względnie bezsporny charakter postępowania ma wpływ na stosowanie przewidzianej przez ten przepis zasady jurysdykcji i czy przez „orzekanie” w rozumieniu owego przepisu należy rozumieć fakt wydania orzeczenia mającego charakter wyłącznie sądowy. Wykładnia językowa badanego przepisu nie pomaga w ustaleniu odpowiedzi na pytanie, czy postępowanie prowadzone dla celów wydawania krajowych poświadczeń spadkowych, takie jak postępowanie główne, należy uznać za objęte zakresem rzeczonego art. 4.
- 41 Dokonując analizy kontekstu tego przepisu, zauważamy, że z art. 13 rozporządzenia nr 650/2012 wynika, iż oprócz sądu mającego jurysdykcję do orzekania w danej sprawie spadkowej zgodnie z niniejszym rozporządzeniem, sądy w państwie członkowskim zwykłego pobytu każdej osoby, która na mocy prawa właściwego dla dziedziczenia może złożyć przed sądem oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, zapisu lub udziału obowiązkowego lub oświadczenie mające na celu ograniczenie odpowiedzialności danej osoby za długi spadkowe, mają jurysdykcję do przyjęcia takich oświadczeń.
- 42 Celem art. 13 jest w świetle motywu 32 rozporządzenia nr 650/2012 ułatwienie życia spadkobiercom i zapisobiercom poprzez przewidzenie uregulowania stanowiącego odejście od zasad ustanowionych w art. 4 i 11 rzeczonego rozporządzenia. W konsekwencji sądy mające jurysdykcję do orzekania co do

ogółu spraw dotyczących spadku na podstawie art. 4 są co do zasady właściwe, by przyjmować oświadczenia dotyczące spadku. Z tego wynika, że zasada jurysdykcyjna ustanowiona w art. 4 dotyczy również postępowań, które nie prowadzą do wydania orzeczenia sądowego.

- 43 Wykładnia ta znajduje potwierdzenie w motywie 59 rozporządzenia nr 650/2012, z którego wynika, że rozporządzenie to stosuje się niezależnie od tego, czy orzeczenia w sprawach spadkowych mające skutki transgraniczne wydano w postępowaniu procesowym (spornym), czy nieprocesowym (niespornym).
- 44 W związku z tym art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 określa jurysdykcję międzynarodową sądów państw członkowskich w postępowaniach mających za przedmiot ogół spraw dotyczących spadku, takich jak, w szczególności, wydawanie krajowych poświadczeń spadkowych, niezależnie od tego, czy postępowania te mają charakter sporny, czy też nie.
- 45 Wykładni tej nie poważa art. 64 rozporządzenia nr 650/2012, jako że przewiduje on, iż europejskie poświadczenie spadkowe wydaje się w państwie członkowskim, którego sądy mają jurysdykcję na mocy art. 4, 7, 10 lub 11 owego rozporządzenia.
- 46 Jak zauważył rzecznik generalny w pkt 90 swojej opinii, europejskie poświadczenie spadkowe, które zostało ustanowione przez rozporządzenie nr 650/2012, korzysta z autonomicznego reżimu prawnego określonego przez przepisy rozdziału VI owego rozporządzenia. W tym kontekście art. 64 tego rozporządzenia ma na celu doprecyzowanie, że europejskie poświadczenia spadkowe wydają zarówno sądy, jak i inne organy, które na mocy prawa krajowego są właściwe do rozpoznawania spraw spadkowych, uściślając w oparciu o odesłanie do art. 4, 7, 10 i 11 tego samego rozporządzenia, w którym państwie członkowskim wydanie tego poświadczenia miałyby nastąpić.
- 47 Ponadto należy dodać, że zgodnie z brzmieniem art. 62 ust. 2 i 3 rozporządzenia nr 650/2012 korzystanie z europejskiego poświadczenia spadkowego nie jest obowiązkowe, a poświadczenie to nie zastępuje dokumentów wewnętrznych wykorzystywanych do podobnych celów w państwach członkowskich, takich jak krajowe poświadczenia spadkowe.
- 48 W tej sytuacji art. 64 rozporządzenia nr 650/2012 nie może być interpretowany w ten sposób, że krajowe poświadczenia spadkowe miałyby być wykluczone z zakresu stosowania zasady jurysdykcji zawartej w art. 4 owego rozporządzenia.
- 49 Jeżeli chodzi o cele, do których realizacji dąży rozporządzenie nr 650/2012, z motywów 7 i 8 rzeczonego rozporządzenia wynika, że jego celem jest w szczególności udzielenie pomocy spadkobiercom i zapisobiercom oraz innym osobom bliskim zmarłemu oraz wierzycielom spadkowym w dochodzeniu przez nich ich praw w kontekście postępowania spadkowego mającego skutki transgraniczne oraz udzielenie pomocy obywatelom Unii w uregulowaniu zawczasu ich spraw spadkowych.
- 50 Nawiązując do tych samych celów, motyw 27 rozporządzenia nr 650/2012 podkreśla, że normy tego rozporządzenia są skonstruowane tak, aby zapewnić stosowanie przez organ zajmujący się sprawami spadkowymi w większości przypadków własnego prawa krajowego.
- 51 W kwestii tej art. 21 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012, ustanawiający ogólną zasadę ustalania prawa właściwego, oraz art. 4 tego rozporządzenia, ustanawiający jurysdykcję ogólną sądów państw członkowskich, odwołują się, obydwaj, do kryterium miejsca zwykłego pobytu zmarłego w chwili śmierci.

- 52 Jednakże stosowanie prawa krajowego de celów ustalenia jurysdykcji ogólnej sądów państw członkowskich do wydania krajowych poświadczeń spadkowych godziłoby w cel przywołany w motywie 27 rozporządzenia nr 650/2012, polegający na zapewnieniu spójności pomiędzy przepisami regulującymi jurysdykcję i przepisami wskazującymi prawo właściwe w tej dziedzinie prawa.
- 53 Ponadto zgodnie z ogólnym celem analizowanego rozporządzenia, wyrażonym w jego motywie 59 i polegającym na zagwarantowaniu wzajemnego uznawania wydanych w państwach członkowskich orzeczeń w przedmiocie dziedziczenia, motyw 34 owego rozporządzenia podkreśla, że rozporządzenie pragnie stworzyć system umożliwiający unikanie wydawania niedających się pogodzić orzeczeń w różnych państwach członkowskich.
- 54 Cel ten wiąże się z zasadą jednolitości statutu spadkowego, skonkretyzowaną w szczególności w art. 23 ust. 1 rozporządzenia nr 650/2012, który precyzuje, że prawu ustalonemu zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 650/2012 podlega „ogół spraw dotyczących spadku”.
- 55 Zasada jednolitości statutu spadkowego leży również u podstawy zasady ustanowionej w art. 4 rozporządzenia nr 650/2012, w zakresie, w jakim przepis art. 4 precyzuje, on także, że rzeczona zasada określa jurysdykcję sądów państw członkowskich do orzekania „co do ogółu spraw dotyczących spadku”.
- 56 Jak przypominał rzecznik generalny w pkt 109 i 110 swojej opinii, Trybunał orzekł już, że wykładnia norm rozporządzenia nr 650/2012, która prowadziłaby do „fragmentaryzacji dziedziczenia”, nie byłaby zgodna z celami realizowanymi przez to rozporządzenie (zob. podobnie wyrok z dnia 12 października 2017 r., Kubicka, C-218/16, EU:C:2017:755, pkt 57). Jako że jednym z celów owego rozporządzenia jest ustanowienie jednolitego reżimu prawnego znajdującego zastosowanie do dziedziczenia mającego skutki transgraniczne, jego realizacja implikuje harmonizację zasad ustalania jurysdykcji międzynarodowej państw członkowskich zarówno w ramach postępowań spornych, jak i niespornych.
- 57 Wykładnia art. 4 rzeczonego rozporządzenia, zgodnie z którą przepis ten określa jurysdykcję międzynarodową sądów państw członkowskich w odniesieniu do postępowań mających za przedmiot wydawanie krajowych poświadczeń spadkowych, zmierza do realizacji tego celu w interesie zapewnienia należytego działania wymiaru sprawiedliwości w Unii, ograniczając ryzyko równoległych postępowań toczących się przed sądami różnych państw członkowskich oraz ryzyko mogących z takich postępowań wynikać sprzecznych rezultatów.
- 58 Realizacja celów, do których osiągnięcia dąży rozporządzenie nr 650/2012, byłaby natomiast utrudniona, gdyby w sytuacji takiej jak sytuacja stanowiąca tło sporu stanowiącego przedmiot postępowania głównego przepisy rozdziału II tego rozporządzenia, a w szczególności jego art. 4, należało interpretować w ten sposób, że nie określa on jurysdykcji międzynarodowej sądów państw członkowskich w odniesieniu do postępowań mających za przedmiot wydawanie krajowych poświadczeń spadkowych.
- 59 Z całokształtu powyższych rozważań wynika, że art. 4 rozporządzenia nr 650/2012 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego takiemu jak będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, które przewiduje, że – nawet jeśli w chwili śmierci zmarły nie miał miejsca zwykłego pobytu w tymże państwie członkowskim – sądy owego państwa zachowują jurysdykcję do wydawania krajowych poświadczeń spadkowych w ramach dziedziczenia mającego skutki transgraniczne, jeżeli składniki masy spadkowej znajdują się na terytorium tego państwa członkowskiego lub jeżeli zmarły posiadał obywatelstwo tego państwa.

W przedmiocie kosztów

- ⁶⁰ Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 4 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 650/2012 z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego takiemu jak będące przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, które przewiduje, że – nawet jeśli w chwili śmierci zmarły nie miał miejsca zwykłego pobytu w tymże państwie członkowskim – sądy owego państwa zachowują jurysdykcję do wydawania krajowych poświadczeń spadkowych w ramach dziedziczenia mającego skutki transgraniczne, jeżeli składniki masy spadkowej znajdują się na terytorium tego państwa członkowskiego lub jeżeli zmarły posiadał obywatelstwo tego państwa.

Podpisy

i — Punkty 21, 29, 32, 59 i sentencja w niniejszym tekście były przedmiotem zmian o charakterze językowym, po pierwotnym umieszczeniu na stronie internetowej.